

До 200-річчя М.Вішневського

**СУБ'ЄКТ ПІЗНАННЯ:
ОНТОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ
АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ**

**STUDIA
METHODOLOGICA**

Випуск 2

Тернопіль 1996

ЗМІСТ

Володимир ХАНАС

Міхал Вішневський і його творчість.....5

ФІЛОСОФІЯ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Ігор ПАСЬКО

Проблема універсальї кризь призму суспільно-історичної суб'єктивності.....8

Edward KASPERSKI

Podmiot poznania i podmiot egzystencji u Kierkegarda.....14

Віталій ЗУЄВ

Логіко-методологічний аналіз форм існування поняття.....23

Олег ЛЕЩАК

Прагматизм и функционализм: соотношение положений, преамственности и расхождения....28

Петро ЗАЛЮБОВСКИЙ, Василь ШАНАЙДА

Формирование и развитие сознания в условиях сенсорной недостаточности.....36

Олена КНЯЖУК

Інтуїція як фактор мислення суб'єкта пізнання і творчості.....39

Віталій ЗУЄВ

Необхідність логіко-методологічного аналізу методів одержання соціальної інформації в соціології етнічних конфліктів (до постановки проблеми).....44

Нина МИЛЯНОВСКАЯ

Философская концепция Н.Федорова в контексте религиозных представлений о бессмертии.....48

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МОВОЗНАВСТВА

Михаил ЛАБАЩУК

Соционейрофизиология речевой деятельности. 1. (Полифония сознания как функциональная система).....51

Михаил ЛАБАЩУК

Соционейрофизиология речевой деятельности. 2. (Глубинные структуры сознания).....58

Едуард МІЛЯНОВСЬКИЙ

До питання про смисл тексту (психолінгвістичний аспект).....64

Сергей ТКАЧЕВ

Онтология сравнения и перспектива составления многоязычного словаря сравнений.....71

Vidan NIKOLIĆ

Tabu-řeći u tradiciji srpskog naroda.....79

Еріка ЄСЕНОВА

Англїцизми в українській загальнонародній та науково-технічній лексиці.....84

Юрій КНЯЗЕВ

Референция и оценка: неопределенность и ее оценочные коннотации в русском языке.....89

Святослав ПАСТЫРЖИК

Актуальные проблемы исследования гипокористик.....92

Еріка ЄСЕНОВА

АНГЛІЦИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЗАГАЛЬНОНАРОДНІЙ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ

Одним із процесів, які багато в чому визначають розвиток української мови на сучасному етапі, є інтернаціоналізація її лексики. Дослідники відзначають зростаючу англізацію мови — їх як загальнонародної, так і спеціальної лексики. Стаття присвячена проблемам інтернаціоналізмів-англіцизмів в українській мові, зокрема способам їх передачі з англійської мови в українську. Матеріалом для дослідження є англіцизми, вибрані з «Етимологічного словника української мови» та «Словника іншомовних слів» (див. 8;14). Вибірка охоплює як слова загальнонародної мови, так і найбільш вживані одиниці різних терміносистем, які зустрічаються не тільки в вузько-спеціальних текстах, а й в науково-популярній літературі.

Розглянемо перш за все деякі теоретичні аспекти проблеми. У сучасній лінгвістиці за останні роки значно посилюється інтерес до елементів, що є спільними для різних мов. Ці спільні елементи називаються мовними інтернаціоналізмами. Особливо бурхливо процес інтернаціоналізації відбувається у спеціальних субмовах. Інтернаціоналізми є надзвичайно важливими для поглиблення взаєморозуміння між вченими, і в ХХ сторіччі вони швидко розповсюдилися в усіх галузях науково-технічної літератури.

Досить часто інтернаціональну лексику зводять до лексичних запозичень. Деякі дослідники навіть намагаються визначити міжнародну лексику як певний розряд запозичень, а іноді, наприклад, відділити інтернаціоналізми від запозичень широким водорозділом (див. 7,29). В лінгвістичній літературі ще не склалися чіткі критерії розмежування запозичення як слова іншомовного походження, та інтернаціоналізма — слова, яке виникло у процесі запозичення, асимілювалося в мову рецепієнта та корелює з відповідною лексичною одиницею ряду інших мов. Дійсно, інтернаціоналізм лексики має деякі спільні риси із запозиченою, а саме те, що багато інтернаціоналізмів є багатомовними. На думку Ю.А.Бельчикова, запозичення слів — це об'єктивно-історичний процес, зумовлений тим, що різні народи обмінюються ідеями, поняттями, разом з якими від народу до народу переходять слова, що виражають ці поняття (див. 3,8).

М.М.Маковський вважає, що різниця між інтернаціональними і запозиченими існує лише в способі їх розгляду: «При дослідженні запозичених слів в якійсь певній мові (якщо в вертикалі) ми маємо справу з суто запозиченими в даній мові. Якщо ж метою дослідження є встановлення зв'язку між запозиченнями, що знайдено одночасно в різних мовах (запозичення по горизонталі), то перед нами так звані інтернаціоналізми» (12,169). Проте різниця між запозиченням та інтернаціоналізмом набагато складніша. На думку професора В.В.Акуленка, ці явища не можна порівнювати одне з одним, оскільки інтернаціоналізмом вважають об'єктивно існуючу мовну категорію синхронії зі своїми специфічними характеристиками, а запозичення розглядаються як додаткова побудова дослідника, що вирізняється на основі інших, діахронічних критеріїв (див. 3,8).

Отже, поява інтернаціоналізмів не зводиться до запозичення. В той самий час слід підкреслити, що не будь-яке запозичення веде до виникнення інтернаціоналізма, деякі з них відчужуються від тканиною мови-рецепієнта, вони витісняються словами національної мови. Категорія інтернаціоналізма має міжмовний характер, її неможливо встановити, аналізуючи лексику лише однієї мови. В одній мові ця категорія просто не може існувати. В межах кожної окремої мови інтернаціоналізми слова можуть бути як своїми, так й інтернаціональними, точніше іноземними або запозиченими. Отже, як вважає В.В.Дубичинський, у широкому значенні слова інтернаціональна лексика — це лексичні запозичення, а процес інтернаціоналізації у широкому розумінні можна розглядати як похідний від процесу запозичення, оскільки перед тим, як перетворитися на надбання кількох мов, необхідно бути запозиченим хоча би однією з них (див. 7,32).

Отже, логічно твердити, що запозичення лексичних одиниць є лише одним з етапів загальнонародного процесу. На думку Ю.О.Жлуктенка, він складається принаймні з трьох етапів: 1) використання лексичної одиниці однієї мови в контекстах іншої мови; 2) запозичення іншомовної лексичної одиниці, тобто сприйняття її копії іншою мовною системою; 3) глибоке засвоєння цієї одиниці, коли носії мови перестають відчувати її іншомовний характер (див. 9,132-133). Умови, що необхідні для входження слова у систему мови-рецепієнта, сформулював Л.П.Крисін: а) передача іншомовного слова фонетичними та графічними засобами мови-рецепієнта; б) співвідношення слова з граматичними класами і категоріями цієї мови; в) фонетичне засвоєння іншомовного слова; г) граматичне його засвоєння; д) словотворча активність слова; е) семантичне засвоєння іншомовного слова в регулярна вживаність у мовленні (див. 10,35).

Кількість спеціальних досліджень з питань встановлення самої сутності інтернаціональної лексики досить обмежена. Незважаючи на це, існує багато визначень цієї мовної категорії; наведено лише деякі з них. Так, С.П.Свадост вважає, що інтернаціоналізмами в лінгвістиці називаються слова, що є фонетичними та морфологічними варіантами слів першоджерела, що розповсюджені у неспоріднені мови і що мають в них однакові або подібні значення (13, 230). Д.Н.Шмельов

націс
яких
визн
вах сної с
Щод
кільк
в дво
двох
(П.Ф.
точк
мож
рознналі
гвіст
чітк
міжі
разс
тивн
ним
нап
«Ав
крім
гати
грепрізн
дак
тер
пох
обхни
суф
ся
коп
осн
жи
по.чей
не
ня
гр
«а
«м
св
сужн
на
пу
кі
ре
на
ле
рпзн
іс
ві

національними вважає слова, що представлені у різних, причому неспоріднених мовах, багато з яких беруть початок у древніх мовах — давньогрецькій та латинській (16, 265). Згідно з іншими визначеннями, інтернаціоналізми — це слова, «що вживаються мінімум у трьох неспоріднених мовах світу і характеризуються схожістю планів вираження та еквівалентністю планів змісту» (4, 25).

Як бачимо, у наведених дефініціях названо два основні критерії інтернаціональності лексичної одиниці, а саме, схожість у вимові, написанні та вживанні у трьох різноструктурних мовах. Щодо останнього критерія зауважимо, що в лінгвістиці існують різні точки зору з приводу кількості мов, в яких повинен вживатися інтернаціоналізм, щоб бути справді інтернаціональним: 1) в двох або більше мовах (В.В.Акуленко); 2) в двох світових мовах (Ф.Фрид, К.Хенгст); 3) в мовах двох сімей (Е.Вюстер); 4) в трьох або більше мовах (Ю.А.Бельчиков, Р.К.Гарш); 5) у ряді мов (І.Ф.Протченко, О.Б.Шахрай) (7, 20-21). З огляду на спорідненість мов, також знаходимо різні точки зору, але принцип множинності етимології румунського дослідника А.Граура (5, 42-47), можна вважати за доцільний; він дає можливість дійти висновку, що інтерлексеми можуть бути розповсюджені як у споріднених, так і у неспоріднених мовах, що зіставляються синхронічно.

Причини, що викликають запозичення слів з однієї мови в іншу і, як наслідок, інтернаціоналізацію лексики, можна поділити, за Ф.А.Циткіною (15, 64), на лінгвістичні та екстралінгвістичні. До лінгвістичних причин відносять семантичну завантаженість слів рідної мови, високу чіткість та семантичну стійкість інтернаціоналізмів, їх лаконічність та легке сприйняття завдяки міжнародним мовним елементам. Під екстралінгвістичними причинами розуміють запозичення слів разом з поняттями, які вперше з'явилися в мові-джерелі, а також високу комунікативну ефективність внаслідок зрозумілості інтернаціоналізму для представників різних мов. Інтернаціональним є саме слово «інтернаціональний», що зустрічається практично в усіх європейських мовах, або наприклад, слово «абат», яке зустрічається в російській «аббат», англійській «abbot», німецькій «Abbot», французькій «abbé». Це є так звані європейські інтернаціоналізми, або європеїзми, але крім них існують також інші групи інтернаціоналізмів, скажімо, арабізми, що функціонують у багатьох, в тому числі і європейських мовах. Джерелом багатьох європейських інтернаціоналізмів є грецька та латинська мови.

Відомо, що інтернаціоналізми розповсюджені в спеціальній лексиці, тобто в термінологіях різних галузей науки та техніки. В деяких термінологічних системах окремих мов запозичення складають 70-80% (6,137), багато з них є інтернаціоналізмами. Важливість міжнародних якостей термінів очевидна в епоху суспільства розвинутих технологій. При дослідженні термінів іноземного походження виявляється хаотичний стан деяких термінологічних систем і стає зрозумілою ідея необхідності впорядкування та уніфікації термінології у багатьох мовах.

Велику кількість термінів у ряді мов сформовано на грецькій та латинській основі, і тому вони можуть бути названі термінами-інтернаціоналізмами. Грецькі та латинські основи, корені, суфікси і префікси можна назвати міжнародними терміноелементами (1,30). Вони часто вживаються для утворення науково-технічних термінів, оскільки іноді побудувати точний і одночасно лаконічний термін в національній мові важко або взагалі неможливо. Термінам, що утворені на основі спеціальних елементів, притаманні і точність, і лаконічність, що багато в чому програмує їх життєздатність. Короткі грецькі та латинські терміни замінюють величезні та довгі слова і словосполучення сучасних мов.

На думку Д.С.Лотте, більша частина цих інтернаціоналізмів є мотивованими, хоча запозичення, як правило, не є мотивованими термінами (11,24-25). Більшість із таких інтернаціоналізмів не можна навіть вважати запозиченнями, оскільки ні в грецькій, ні в латинській мові не було ні поняття, ні слова, що його виражає. Встановити ж, в якій з сучасних мов воно було вперше створене з грецьких або латинських елементів, практично неможливо. Такими є наприклад, слова «телефон», «аеростат», «антибіотик», «біосинтез», «електроліт», «ізоморфізм», «гідроліз», «авіалінія», «монографія», «поліскран» та безліч інших. В українську мову вони є запозиченими з західноєвропейських мов, а не з грецької або латинської, оскільки там їх навіть не існувало. Їх створено в сучасних європейських мовах з греко-латинських елементів.

Існує точка зору, що інтернаціональні слова не повинні мати ознак походження з будь-якої живої мови (10,45). Згідно з цією точкою зору, греко-латинські слова мають великий ступінь інтернаціональності, вони характеризуються спільністю формальних та семантичних рис і є найбільш популярною групою інтернаціоналізмів. В той самий час ряд дослідників підкреслює, що кількість таких термінів збільшується в природничонаукових та технічних термінологіях, що пояснюється середньовічною традицією латині як мови науки; проте в термінологіях суспільних, гуманітарних наук та мистецтва більше слів з нових європейських мов (3,20). Приходимо до висновку, що греко-латинські терміноелементи можна вважати нейтральним термінологічним фондом; не належачи зароджодній живій мові, вони в той самий час належать усім, принаймні європейським мовам.

Важливим питанням у зіставному термінознавстві є питання про ступінь інтернаціональності значень термінів, що залежить від приналежності терміна до того чи іншого типу, а також від історії та сучасного стану даної термінології. Ступінь інтернаціональності лексичних одиниць тим вища, чим більше мов їх засвоїли і чим більше ці мови типологічно віддалені одна від одної.

Величезну групу інтернаціоналізмів складають так звані **англіцизми**, оскільки англійська мова займає значне місце в обміні світовою інформацією. Вона є джерелом запозичення лексики багатьма мовами світу і появи, таким чином, нових і нових інтернаціоналізмів. Поява у словниковому складі української мови англіцизмів та їх широке розповсюдження — факт відносно недавній. Серед них певна частина лексики належить до термінології різних субмов науки та техніки.

Нашу вибірку лексичних інтернаціоналізмів-англіцизмів будемо розглядати у словотворчому аспекті. Згідно з цим, за ступенем передачі вихідної матеріальної форми лексичної одиниці, її фонетично-структурного складу в перекладі, розрізняємо повні та часткові інтернаціоналізми-англіцизми. Згідно з класифікацією Ф.А.Циткіної (15,69), яку ми беремо за основу, повні інтернаціоналізми поділяються на 4 групи: транскрипти, транслітеранти, напівтранскрипти та напівтранслітеранти; а часткові поділяються на 2 групи: кореневі та квазикореневі.

В нашій виборці є слова як із загальнонародної лексики, так і з термінології різних галузей науки та техніки: радіоелектроніки, інформатики, спорту, гідротехніки, морської справи та виробництва, біології, економіки, хімії, фізики, автомобільної справи, мистецтва та музики, юриспруденції, математики, авіації, філології, текстильної справи, дерево-, метало- та нафтообробки, психології, астрономії, етнографії, релігії, військової, будівельної, залізничної та гірничої справи, географії, медицини, філософії, харчової промисловості та сільського господарства, транспорту, телеграфної, паперової, друкарської та фото-справи, цукрообробної промисловості. А також деякі загальнонаукові, загально-технічні та суспільно-політичні терміни.

В усіх цих термінологіях, як і в загальноновживаній лексиці, представлені елементи, що відають кожній групі вищезгаданої класифікації. **Перша група повних інтернаціоналізмів-англіцизмів — транскрипти**, тобто лексичні одиниці, які повністю відтворюють звучання слів-термінів в англійській мові. В загальнонародній мові прикладами можуть бути такі слова: *бридж* (bridge) — вид гри в карти, *бос* (boss) — начальник, керівник, *джем* (jam) — вид варення, *слайд* (slide) — кольоровий діапозитив, *спіч* (speech) — застільна промова, *стенд* (stand) — стояк для виставки або експонатів виставки, *фен* (fan) — пристрій для просушування волосся, *хоббі* (hobby) — улюблене заняття, *хол* (hall) — зал для очікування та інші. Сюди відносяться також безліч термінів: *байт* (bit) — одиниця кількості інформації в термінології інформатики, або слово *дисплей* (display) — пристрій для виводу інформації; в спортивній термінології: *бекхенд* (back-hand) — удар ззаду в теніс, *директ* (direct) — прямий удар в боксі, *лайнсмен* (lines man) — боковий суддя, *офсайд* (offside) — позиція гравця поза грою, *пас* (pas) — передавання м'яча або шайби, *сингл* (single) — гра в теніс, коли кожна сторона представлена одним гравцем, *смах* (smash) — удар по тенісному м'ячу, *спринт* (sprint) — біг або скачки на короткій дистанції; в термінології морської справи та кораблебудування: *дек* (deck) — палуба, *кеч* (ketch) — невелике двощоглове вітрильне судно, *кокпіт* (cabin) — відкрите приміщення для рульового на вітрильній яхті; у суспільно-політичній термінології: *блок* (block) — союз держав, *імпічмент* (impeachment) — притягнення до відповідальності високих державних осіб; в економічній термінології: *менеджмент* (management) — управління менеджерами, *чек* (check) — кредитний документ; в технічній термінології: *компаунд* (compound) — динамомашина з послідовними та паралельними обмотками або парова машина подвійного розширення, *пік-ап* (pickup) — пристрій для комбайна для підбирання скошених стебел або невелика машина для везення пасажирів або вантажів.

Друга група повних інтернаціоналізмів-англіцизмів — транслітеранти, тобто лексичні одиниці, які повністю, по буквах відтворюють англійське слово в українській мові. В загальнонародній мові це слова: *бар* (bar) — ресторан, стойка, *дог* (dog) — порода собак, *лівер* (liver) — печінка, *ліфт* (lift) — підйомна споруда, *парк* (park) — упорядкована територія із зеленими насадженнями, *смокінг* (smoking) — вечірній костюм для чоловіків, *тест* (test) — контрольні запитання, *флірт* (flirt) — залицяння, кокетування, *фломастер* (flobmaster) — різновид ручки для малювання. Сюди віднесемо наступні терміни — в термінології радіоелектроніки: *радар* (radar) — радіолокаційна станція, в спортивній термінології: *сервер* (server) — гравець, який у тенісі вводить м'яч у гру, *сет* (set) — партія гри в теніс; в біологічній термінології: *бантенг* (banteng) — вид широколобих биків, в хімічній термінології: *табун* (tabun) — отруйна речовина; в термінології морської справи та виробництва: *барк* (bark) — вітрильне судно з кількома щоглами; в термінології авіації: *блістер* (blister) — виступ на фюзеляжі літака; в економічній термінології: *брокер* (broker) — посередник при укладанні угод на біржі, *інвестор* (investor) — вкладник, що надає інвестицію; в автомобільній термінології: *стартер* (starter) — пристрій для приведення в рух двигунів, *статор* (stator) — нерухома частина машини, в якій знаходиться ротор; в фізичній термінології: *барн* (barn) — одиниця ефективного перерізу ядерних процесів; в термінології цукрообробної промисловості: *лупр* (lump) — цукор невисокої якості.

Третя група повних інтернаціоналізмів-англіцизмів — напівтранскрипти, тобто лексичні одиниці, які неповно відтворюють фонетичне звучання оригіналу, оскільки це пов'язано з особливостями фонетичної структури української мови. Наведемо ряд прикладів із загальнонародної мови: *бульдог* (bulldog) — порода собак, *вельвет* (velvet) — вид тканини, *джаз* (jazz) — напрям у музиці, *джемпер* (jumper) — вид кофти, *інтерв'ю* (interview) — розмова по телебаченню або у пресі з

людиною, *кекс* (cakes) — вид тiстечок, *сандвич* (sandwich) — бутерброд, *сквер* (square) — невеликий парк, *трамвай* (tramway) — вид мiського транспорту. Сюди належать i наступнi термини: в спортивнiй термiнологiї: *ватерполо* (water-polo) — водний вид спорту iз м'ячем, *гол* (goal) — удар мячем по воротах, *гiт* (heat) — у кiнному спортi бiг коня на певну вiддаль, *кроль* (crowl) — вид спортивного плавання, *спаринг* (sparring) — тренувальний бiй у боксi; в термiнологiї морської справи та кораблебудування: *вельбот* (whaleboat) — китобойне судно, *аутборт* (autboard) — пiдвiсний мотор на човнi, *дейдвуд* (deadwood) — пiдводний край корми, *рудерпiс* (rudderpiece) — основна частина руля судна; у технiчнiй термiнологiї: *шевер* (shaver) — iнструмент для шевiнгування; в термiнологiї текстильної промисловостi: *твiн* (twin) — напiвбавовняна тканина з крученими нитками, *джерси* (jersey) — шерстяна або шовкова в'язана тканина, а також одяг з неї; в музичнiй термiнологiї: *верджинел* (virginal) — клавiшний музичний iнструмент, англiйський рiзновид клавесину; в термiнологiї паперообробної промисловостi: *глезер* (glazer) — прес для розгалуджування паперу i надання йому глянсуватостi; в економiчнiй термiнологiї: *клiринг* (clearing) — система безготiвкових розрахункiв; в термiнологiї авiацiї: *флатер*, *флятер* (flutter) — самовiльнi вiбрування крила або хвостового оперення лiтака пiд час польоту.

Четверта група повних iнтернацiоналiзмiв-англiцизмiв — напiвтранслiтеранти. Це лексичнi одиницi, якi побуквенно неточно вiдтворюють слово з англiйської мови на українську. В загальнонароднiй лексичi це такi слова: *детектив* (detective) — людина, що займається розкриттям злочинiв або художнiй твiр про розкриття злочинiв, *мотель* (motel) — готель для автотуристiв, *пудинг* (pudding) — десертне блюдо, *пуловер* (pull-over) — вид кофти без комiру i застiбок, *тост* (toast) — застiльна промова з побажаннями або пiдсмаженi шматочки хлiба, *тролейбус* (trolley-bus) — вид мiського транспорту, *фермер* (farmer) — орендатор або власник землi, *фiльм* (film) — кiноплiвка, кiнокартина; у вiйськовiй термiнологiї: *базука* (bazooka) — реактивна протитанкова зброя, *рейдер* (raider) — вiйськовий корабель; у термiнологiї металообробної промисловостi: *блюмiнг* (blooming) — прокатний стан для отримання блюмсiв; в термiнологiї текстильної промисловостi: *коверкот* (cover-coat) — вид тканини; в технiчнiй термiнологiї: *брудер* (brooder) — апарат для обiгрiвання пташенят, виведених в iнкубаторi, *трамблер* (trembler) — передавач, що розподiляє електроiскрове запалювання у цилiндрах двигуна внутрiшнього згорання; у термiнологiї iнформатики: *асемблер* (assembler) — назва транслятора з автокоду; в термiнологiї радіоелектронiки: *гетер* (getter) — метал, що введено до електронної лампи, поглинач газу; у фiзичнiй термiнологiї: *емiтер* (emitter) — випромiнювач; *iмпеданс*, *iмпеданс* (impedance) — опiр електричного кола змiнному струму; в автoмобiльнiй термiнологiї: *скрепер* (scrapper) — будiвельна землерiйна машина з поршнем.

Частковi iнтернацiоналiзми-англiцизми подiляються на кореневi та квазикореневi (див. 15,69). **Кореневi** англiцизми — це лексичнi одиницi, в яких транскрибовано чи транслiтеровано тiльки корiнь або сонову слова. Прикладами в загальнонароднiй мовi можуть бути слова: *вегетарiанець* (vegetarian) — людина, яка не споживає м'ясо, *кафетерiя* (cafeteria) — кафе, *клiпси* (clips) — вид жiночих сережок, *пiкули* (pickles) — маринованi овочi, *фешенебельний* (fashionable) — модний, *шорти* (shorts) — короткi штани, *лiнчувати* (lunch) — катувати та iн. Сюди належать також безлiч термiнiв — у бiологiчнiй термiнологiї: *балансери* (balancers) — органи опру у хвостатих земноводних, *рeплiкацiя* (replication) — подвоєння молекул ДНК, *мiмiкрiя* (mimicry) — захисна реакцiя деяких рослин i тварин; у термiнологiї морської справи: *баратрiя* (barratry) — злочинна дiя капiтана або команди; у термiнологiї деревообробної промисловостi: *батенси* (batens) — дошки рiзної товщини й ширини; у термiнологiї астрономiї: *квасари* (quasars) — тип небесних тiл з високою енергiєю; у хiмiчнiй термiнологiї: *барiй* (barium) — хiмiчний елемент, *кордити* (cordito) — порохи на базi нiтроцелюлози, *репеленти* (repellents) — хiмiчнi речовини, що вiдганяють комах, пацюкiв, мишей; в економiчнiй термiнологiї: *iнфляцiя* (inflation) — знецiнення грошей, *фрiтредерство* (free-trade) — економiчна полiтика вiльної торгiвлi, *шeдула* (schedule) — частки, на якi подiляють прибуток залежно вiд джерела; у термiнологiї текстильної промисловостi: *ластик* (lasting) — вид бавовняної тканини; у термiнологiї гiрнорудної промисловостi: *флотацiя* (floatation) — вiдокремлення корисних копалин з порожнiх порiд; у технiчнiй термiнологiї: *хонiгування* (honing) — чистове обточування цилiндричних поверхонь.

До **квазикореневих** англiцизмiв, тобто тих, що значно асимiлювалися в українській мовi, належать слова типу: *бутси*, *буци* (boots) — вид спортивного взуття, *дрена* (drain) — пiдземний водостiк, *канiстра* (canister) — камера для перевозу рiдин, *мангри* (mangrow) — заростi тропiчних узбережж, *бiфштекс* (beef-steak) — смажена яловичина, *бриджi* (breeches) — штани для верхової їзди, *ромштекс* (rump-steak) — страва з пiдсмаженої яловичини. Сюди належать також термини у термiнологiї текстильної промисловостi: *керса* (kersey) — багатшарова технiчна тканина; у технiчнiй термiнологiї: *донка* (donkey-engine) — назва суднового парового насосу, *форсунка* (force-pump) — пристрiй, що розпилює рiдке паливо або воду, *ватер* (water-machine) — прядильна машина неперервної дiї; в термiнологiї кораблебудування: *ватервейс* (water-way) — широка товста дошка вздовж борту судна, *вельси* (whales) — надводний борт, *пiлерс* (pillars) — вертикальний стояк, що пiдтримує бiмс i палубу судна, *транець* (transom) — плоский зрiз корми; у термiнологiї вiйськової справи: *ескалацiя* (escalation) — напруження, нарощування вiйськової могутностi, iнтенсифiкацiя воєнних дiй; у термiнологiї гiрnodобувної промисловостi: *пемза* (pumice) — вивержена пiноподiбна

гірська порода; у спортивній термінології: *пасирувати* (plare) — спланувати м'яч в бажане місце майданчику противника в тенісі та пінг-понгу.

Отже, ми визначили групи повних та часткових інтернаціоналізмів-англіцизмів. Аналіз показав, що повні інтернаціоналізми найчастіше в загальнонародній мові та її субмовах зустрічаються серед однослівних лексичних одиниць. Виявлено, що домінуючим способом передачі мовної форми є транслітерація; це свідчить про те, що запозичення у переважній більшості відбувається книжним шляхом. Ступінь асиміляції інтернаціоналізмів-англіцизмів у мові від різних факторів, серед яких слід виділити спосіб передачі англіцизму у мові, що його сферу та частоту вживання лексичних одиниць; інтенсивність асимілюючої дії мови-словотворчі потенції конкретних англіцизмів.

В цілому, ми вважаємо, що інтернаціоналізація словникового складу української мови — природний і необхідний процес її збагачення. Багато понять, що виражаються інтернаціоналізмами, і особливо термінами-англіцизмами, є міжнародними за своїм ужитком. Термінологія мов не відмежована від загального словника китайською стіною, процеси детермінації наближають спеціальну термінологію до загальнонародного словника. Процес інтернаціоналізації сприяє міжнародному обміну інформацією, а гармонізація української термінології з термінологіями розвинених країн світу сприятиме більш швидкому технічному і технологічному розвитку України та її інтеграції у світову економіку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акуленко В.В. Вопросы интернационализации словарного состава языка. — Харьков, 1972.
2. Акуленко В.В. Лексические интернационализмы: источники, перспективы, методы исследования национальные элементы в лексике терминологии. — Харьков, 1980.
3. Бельчиков Ю.А. Интернациональная терминология в русском языке. — М., 1959.
4. Гарш Р.К. Международные аналогизмы английского происхождения в немецком и русском языках. — Алма-Ата, 1978.
5. Граур А. Множественная этимология // Интернациональные элементы в лексике терминологии. — Харьков, 1980.
6. Гринев С.Р. Учет особенностей развития терминологии в образовании и заимствовании новых терминов. Проблемы разработки и упорядочения терминологии в Академиях наук союзных республик. — М., 1982.
7. Дубичинский В.В. Лексические параллели. — Харьков, 1993.
8. Етимологічний словник української мови. — Т. 1, 2, 3.
9. Жлуктенко Ю.А. Лингвистические аспекты двуязычия. — К., 1974.
10. Крысин Л.П. Иноязычные слова в современном русском языке. — М., 1968.
11. Лотте Д.С. Основы построения научно-технической терминологии. — М., 1961.
12. Маковский М.М. Теория лексической аттракции. — М., 1971.
13. Свадост Э.П. Как возникает всеобщий язык. — М., 1968.
14. Словник іншомовних слів / Під ред. О.С.Мельничука. — Київ, 1977.
15. Циткина Ф.А. Терминология и перевод. — Львов, 1988.
16. Шмелев Д.Н. Современный русский язык. Лексика. — М., 1977.

РЕФЕРАТ

Как известно средство выражения (Крылов, 1984: 12) пришли гости (в этот, какой-то, ность оказывает тельного, а также жей. Как отмечает нительный по сравнению с жаемый во много что-то известно).

Что же касается ленностью / неуются более тесного вида может служить ложениях типа глаголом совершенных предложениях (терпится/терпится примеры В.Биржевел француз).

В союзу функциональные (см. Гладков, 19).

Примечание сочетаний с пишущих различиях пошло, кто (какой), бог все придется; Наг знает где; Он.

Эти союзы нефиксированные дивидуальными Возьми с собой какой-нибудь тание безразлично отчаялся рийскую часть братья до Г были готовы землей в этом что пошло о (или может и следует. Нагло: их мож (В.Шефнер).

Вместе общенных в них не исключают молодость и «сильной неся с неопред Кроме того лящегося (но отмечало